

Hans Hedtofts nytårstale

Taler

Hans Hedtoft
Statsminister

Dato

1. januar 1950

Sted

Radiotransmitteret

På det nye års første dag bringer jeg alle vore landsmænd, danske, færinger og grønlandere en varm og hjertelig hilsen med alle gode ønsker for det nye år.

Min hilsen og mine ønsker gælder både hjemmene i Danmark, på Færøerne og i Grønland og de mange, der ved nytårstid er borte fra hjemmet, vore sømænd på havet og ude i fremmede havne, såvel som dem, der har deres hjem i et andet land, men dog føler sig nært knyttet til det gamle land.

Jeg hilser dem alle, og jeg takker hver enkelt, der i det svundne år har været en af de mange medarbejdere og ydet bidrag til at værne og udbygge det danske riges tradition og kultur.

Efter tallet var det jo både et enkeltår og et tiår, vi tog afsked med i midnatstimen i aftes, og man tør nok sige, at det var et begivenhedsrigt tiår. Der skete mere fra 1940 til 1950, end der tidligere skete i et helt år hundrede. Det var Hitler-krigens tiår, og det bragte ikke alene os, Nord-, Vest- og Østeuropa, men bogstavelig talt hele verden i støbeskeen.

Formelt sluttede krigen for fem år siden, men eftervirkningerne mærkes endnu og vil langt frem i tiden præge sind og forhold verden over. Året 1949 trådte ind i en verden opfyldt af uro og bekymring. Det var ved sidste årsskifte først og fremmest ønsket om frihedens og fredens bevarelse, der fyldte vore sind. Skønt de friske erfaringer om de ulykker, en verdenskrig bringer med sig, måtte gøre det ufatteligt for hver af os, at nogen overhovedet kunne vove at tænke på en ny krig, lurede dog frygten for, at menneskelig uforstand, manglende gensidig tillid mellem stormagterne og mangel på evne til at holde katastrofen borte på ny skulle kalde rædslerne frem overalt på jorden.

Danmark var fra første færd med i den nye verdensorganisation, De [F]orene

Nationer, som skulle være det instrument, der sikrede freden i verden. Og vi har stadig det håb, at FN med tiden skal bringe os nærmere vort mål: at alle internationale stridigheder bilægges ved fredelige midler på grundlag af ret og villighed og ikke ved magtanvendelse eller trusler derom. Men vi har også erfaret, at De Forenede Nationers pagt ikke repræsenterer det fuldkomne, den er et kompromis mellem modstridende anskuelser. I flere tilfælde har FN haft mulighed for at udøve en mæglende og udjævnende indflydelse, men vi ved også, at udvikler en stormagtsuoverensstemmelse sig til væbnet konflikt, står organisationen foreløbig magtesløs over for angriberen.

Vi måtte se den kendsgerning i øjnene, at FN ikke alene kan sikre verdensfreden eller demokratiet. Det gik jo slet ikke, som mange ventede efter 1945, at demokratiet skulle sejre overalt. Tværtimod så vi demokratiet blive fortrængt i land efter land af systemer, der er et vrængbillede af det, vi betragter som sandt og ægte demokrati. Hændelserne i Tjekkoslovakiet måtte gøre et dybt indtryk på enhver ærlig demokrat, og Berlin-krisen gjorde det klart for alle, at der kan opstå meget farlige situationer for os, når stormagtsinteresser tørner sammen. Det var alt dette, der dannede baggrunden for forhandlingerne om en fælles sikkerhedspolitisk løsning mellem de skandinaviske lande. Disse forhandlinger, der her i landet fulgtes af en næsten enstemmig positiv opinion, kulminerede i begyndelsen af 1949, men sluttede desværre med et negativt resultat. Vi stod derefter over for valget mellem isolation og værgeløshed eller samarbejde og solidarisk samvirke med de fredsvillende stater, der var i færd med at udforme Atlantpagten. Efter den lære, vi havde indhøstet i 1940, måtte vi vælge det solidariske samarbejde for fredens bevarelse. Hvis ulykken sker, ved vi af bitter erfaring, at det ikke er vort brændende ønske om neutralitet eller fred, der bliver afgørende, men helt andre hensyn. Derfor trådte Danmark ind i et sikkerhedspolitisk samarbejde med andre lande. Det var et stort skridt for os at tage, og alle må se i øjnene, at det i fremtiden vil få vidtrækkende konsekvenser. Det betød opgivelse af den god kendte neutralitetspolitik, som næsten undtagelsesfrit har været ført siden 1815. Men jeg vil gerne i dag sige, at det er min overbevisning, at vi herved har handlet således, som vi under de givne forhold måtte handle for bedst muligt at medvirke til at sikre freden i verden og sikre Danmarks eksistens som demokratisk nation. Når vi ved dette årsskifte ikke har nogen aktuel udenrigspolitisk krisesituation, tror jeg, at de demokratiske landes samarbejde for fredens sikring har været af afgørende betydning herfor.

I det år, vi nu begynder, vil Danmark som hidtil i alt internationalt arbejde yde sin indsats for sikring af fred og frihed, og hånd i hånd først og fremmest med vore skandinaviske brødrefolk støtte alle bestræbelser, der udfoldes med dette store mål for øje.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed tale om aktuelle politiske spørgsmål. Dels har jeg fornylig haft lejlighed dertil, dels vil jeg gerne benytte årsskiftet til at fremføre et par betragtninger om de samhandelsproblemer og økonomiske spørgsmål, der bliver afgørende for os alle sammen i 1950.

Jævnside med det sikkerhedspolitiske arbejde må gå vore bestræbelser for at nå til friere forhold i det internationale samkvem og i den internationale samhandel.

Der er i løbet af de sidste par år sket meget store produktionsmæssige fremskridt i det efter krigen ruinerede og varehungrende Vesteuropa. Tænk blot et øjeblik på, hvordan stillingen var i 1947 – og drag en sammenligning med forholdene ved dette årsskifte. Med de nordiske lande og England i spidsen er der nået imponerende produktionsresultater. Selv det totalt sammenbrudte Tyskland er industrielt ved at komme i gang og vil inden længe blive en økonomisk meget betydningsfuld faktor.

Den økonomiske fremgang i Vesteuropa i 1948-49 hænger sammen med Marshallplanen og det økonomiske samarbejde mellem Marshall-landene. Jeg ved godt, at man fra en bestemt side påstår det modsatte, men den agitation er dog vist så kominformeret, at man ikke i alvor behøver at beskæftige sig med den. For tænkende mennesker er det ikke muligt at bevise, at Europa er blevet fattigere af at få milliarder af dollar foræret.

Men – hvor glædelig den økonomiske fremgang end er – så vil det være både urigtigt og fejlagtigt at indgive folk troen på, at alting nu vil gå af sig selv. Efter planen skal Marshallhjælpen ydes i fire år, og når vi når juli måned, er halvdelen af denne periode forløbet. Idéen bag Marshallhjælpen har været hjælp til selvhjælp. Hjælpen begynder nu at aftage, og Vesteuropa må til at vise, at det nu kan selv. Dette må også gælde for Danmark.

Ved hjælp udefra og ved egne bestræbelser er der sket store frem skridt herhjemme i de to sidste, år. Den reelle værdi af landets samlede produktion er

steget med 7 %, ja, landbrugets og industriens produktion endog med henholdsvis næsten 10 og godt 15 %. Dette lyder måske ikke af så meget; men tænker man på, at befolkningen i samme tidsrum kun er vokset med et par procent, vil man forstå, at det er en god præstation.

Men vi må videre frem. Efterhånden må vi øge produktionen så stærkt, at vi helt kan undvære Marshallhjælpen, ja, helst fortsætte fremgangen uden hjælp udefra. I 1949 vil vi have et underskud over for udlandet på 5-600 millioner kroner. I løbet af et par år må vi tilstræbe balance over for udlandet. Det er simpelthen nødvendigt at stemme indtægter og udgifter af, når vi skal stå på egne ben.

Den bedste måde at nå balance på er at øge eksporten, og det er gået godt fremad hermed siden 1947. Dengang eksporterede vi for knap 2.400 millioner kroner, nu for over 3.400 millioner kroner. Fremgangen kan dog kun fortsætte, hvis vi kan præstere tilstrækkelige varemængder, helst ud af en stigende produktion, og hvis vi kan opnå lønnende afsætning derfor.

Når vi i september 1949 fuldt ud måtte følge Englands opskrivning af dollarkursen, var det netop for at søge vor eksport bevaret og stimuleret. Det vil dog sikkert blive sværere og sværere at øge eksporten. Kan produktionen ikke fortsat sættes i vejret, vil de nødvendige eksportvarer kun kunne bringes til veje ved at begrænse det hjemlige forbrug. Forudsætningerne herfor må dog være, at man opnår pas sende priser for eksportvarerne og har mulighed for at importere de for den danske produktion nødvendige varer. Særlig ved de kommende handelsforhandlinger med England er det nødvendigt for os stærkt at fremhæve disse to afgørende forhold.

Kan balance ikke nås ved en forøgelse alene af de udenlandske indtægter, må man spare på de udenlandske udgifter. Skal dette være muligt uden at hæmme importen til nødvendig produktion, må dansk industri kunne konkurrere og forsyne befolkningen med de varer, som vi ikke har råd til at købe udefra.

Der er dog en række varer, som ikke kan produceres herhjemme eller importeres i tilstrækkelig mængde uden ved anvendelse af dollar, enten meget nødvendige varer for produktionen eller varer, som vi sætter stor pris på i forbruget. Selv om vi skaber fuld balance i vor udenrigsomsætning, vil vi ikke kunne skaffe disse varer i tilstrækkelig mængde, hvis vi ikke har dollar nok. Dette kan kun ske, hvis vi kan øge vore dollarindtægter eller købe dollar for anden valuta, som vi gjorde

det før krigen.

Danmark står altså over for to betalingsbalanceproblemer. Det første er at skabe samlet balance i vor udenrigsomsætning, og det må vi selv løse; det andet er at skabe balance i dollarregnskabet. Dette problem må vi også selv bidrage til at løse; men det vil være meget vanskeligt for dansk økonomi, hvis ikke en begrænset dollarombyttelighed efterhånden kan opnås.

Danmark må altså være konkurrencedygtig. Både hvis vi skal kunne afsætte vor eksport i stadig større mængder, og hvis vi skal kunne holde stillingen på hjemmemarkedet – også under en videre frigivelse af importen.

I det kommende år skal der træffes nye overenskomster om lønforholdene. Både arbejdere og arbejdsgivere har altid haft det ønske selv at ordne deres forhold. Jeg er ikke i tvivl om, at dette også vil være det bedste både for parterne og for samfundet som helhed. Et stort ansvar hviler derfor på de to forhandlende parter. Det må håbes, at de efter god dansk skik kan tale sig til rette om sagen, og parterne bør have den fornødne ro til at gennemføre de nødvendige forhandlinger.

Samfundet som helhed er interesseret i en løsning, der giver de mindste produktionsomkostninger pr. produceret enhed. Når konkurrencen virkelig slår igennem, vil dette også i det lange løb øge lønnens købekraft. Skaber vi et for højt omkostningsniveau her i Danmark, vil det hævne sig i form af varig arbejdsløshed.

Stigende produktivitet nås kun ved en stadig forbedring af produktionsapparatet. Også dette er en nødvendig forudsætning for, at vi kan klare os i konkurrencen med udlandet. Det private initiativ må selv gå i spidsen på dette område – og en del er allerede nået.

Staten kan dog også bidrage. Regeringens fremsættelse af forslaget om en genopbygningsfond var et udtryk for ønsket herom. Hvad er tanken hermed? At staten stiller midler til rådighed, så det private initiativ kan udfoldes på områder til gavn for hele landets økonomi. Som eksempel kan nævnes forslaget om en rationalisering af landets mejerier, altså privat initiativ med offentlig finansiering til fælles gavn. Skulle det ikke være muligt at blive enige herom, nu vi står over for at fuldføre genopbygningen?

Lad mig som eksempler nævne en række opgaver, der vil melde sig.

Inden for landbruget må bygninger og stalde forbedres, så foderbehovet kan formindskes. Produktionsomkostningerne på slagterier og mejerier må reduceres, og flere produktionsmuligheder tilvejebringes. Bedre og større lagerplads må skaffes. Selv om landbrugets avl af foder øges, vil tilskud udefra stadig være nødvendigt.

Industrien må tage den opgave op at undersøge, om import kan spares gennem særlig produktion herhjemme. Og der er mange andre opgaver, der melder sig for industrien, hvis den både skal forøge sin konkurrencedygtighed og udvide, så den kan opsuge og beskæftige et stigende antal arbejdere. I det sidste par år er det lykkedes at forøge beskæftigelsen herhjemme; men knapt så stærkt som stigningen i befolkningen. Skal vort beskæftigelsesproblem løses på længere sigt, trænges til forslag om beskæftigelse af ufaglært arbejdskraft, helst ikke ved offentlige arbejder, men ved produktion, der mindsker Danmarks valutabehov.

Er disse opgaver uløselige? Skulle det ikke være muligt for Danmarks dygtige ingeniører og teknikere at udvikle produktionsmetoder, som vi også herhjemme kan drage nytte af? Skulle det ikke være muligt for Danmarks industri, der på så mange områder før har vist et frisk initiativ, at søge disse muligheder udnyttet? Skulle det ikke være muligt i fællesskab at finde udvej for at beskæftige Danmarks veluddannede arbejdere på en sådan måde, at vi både får en høj og en produktiv beskæftigelse? Jeg tror det og mener, at en sådan udvikling kan fremskyndes og gennemføres og påkalder alle gode kræfters bistand hertil. I samtlige vesteuropæiske lande står man foran alle de alvorlige og vidtrækkende problemer, som efterkrigssituationen og det enkelte lands tilpasning til den nye fælleseuropæiske økonomi rejser. Det er problemer, som skal løses, da hele vor sociale standard, ja, hele vor fremtid, er afhængig deraf. De skal også løses her i landet, og det bliver noget af en modenhedsprøve for hele vort demokratiske system og frie erhvervsliv at gøre det. Et vidtgående samvirke mellem staten og erhvervslivet er derfor nødvendigt. Ikke for at give staten øget herredømme over erhvervslivet; men hvorfor ikke erkende, at på mange nye områder er risikoen i dag ved at starte noget nyt så stor, at det ikke kan klares ad privat vej alene. Hvorfor da ikke samarbejde mellem den enkelte, der har idéerne, og staten, der repræsenterer os alle?

Danmark er før kommet igennem vanskelige økonomiske perioder. Ikke ved til stadighed at låne udefra og ej heller ved pludselige fund i Danmarks jord. Kun ved at erkende vanskelighederne og ved at udvikle vore bedste evner er det hidtil lykkedes i indbyrdes samarbejde at nå videre frem. Det må også være vejen i det nye år.

I håbet om, at 1950 vil blive et godt arbejdsår, hvor det – trods alt, som deler dette lands befolkning – skal lykkes at samle alle gode kræfter for at sikre rigets fremtid udadtil og indadtil, for at fortsætte det genopbygningsarbejde, der er skredet så godt frem, ønsker jeg alle et godt og lykkeligt nytår.

Kilde

Mellbin, E.F. & Mellbin, F.-M.S. (2011) Nu gælder det Danmark! Statsministrenes nytårstaler (1. udg.) København: Lindhardt og Ringhof Forlag

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Nytårstale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/hans-hedtofts-nytaarstale-1950>